

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstraat 59, wormerveer

adm.: kon. wilhelminalaan 38, leersum

H. J. van der Kwast — Amstelveen

De kracht van de christelijke blijdschap

*„Uw vriendelijkheid
zij alle mensen bekend”,*

(Filippenzen 4:5)

Het christelijk leven staat in het teken van de blijdschap, omdat de Heer nabij is, zagen we de vorige maal.

Het is geen eenvoudige zaak om in deze blijdschap dagelijks te volharden.

Het christelijk leven heeft zijn verklaarde vijanden.

Op één daarvan wordt gezinspeeld in de opwekking: „Uw vriendelijkheid zij alle mensen bekend”.

In onze wereld strijden mensen voortdurend om hun recht.

Het gaat immers om de rechten van de mens!

In die strijd, die altijd verbonden is aan de strijd om het gelijk en om de macht, zien we het leven overal verhard.

Er wordt een meedogenloze kritiek op mensen en verhoudingen uitgestort.

De blijdschap in het leven moet haar plaats ruimen voor het grote onbehagen.

Het wordt een koude, grimmige wereld.

In die wereld klinkt de roep van onze Heiland: *Leert van Mij, want ik ben zachtmoedig en nederig van hart.*

Hier opent zich een andere wereld.

Jezus Christus hebben wij leren kennen als de man, die veel heeft verdragen, die niet op zijn rechten stond, die vriendelijk en billijk een ander tegemoet trad en de minste kon zijn.

Voor het oog van de wereld was dit *zwakheid* van onze Meester, maar in werkelijkheid was het zijn *kracht*.

Mensen, die strijden om de macht, kunnen het zich niet veroorloven om toegevend en mild te zijn, zij moeten zich hoeden voor een ogenblik van zwakheid.

De zachtmoedigheid en vriendelijkheid van onze Here Jezus Christus waren tekenen van zijn overwinning.

Hij, die alle macht heeft, kan billijk en tegemoetkomend zijn, omdat de overwinning vast en zeker is.

Wanneer de Schrift ons opwekt om vriendelijk, billijk te zijn, is dit een oproep om ons los te maken van alle wereldse strijd om gelijk of macht, waarin de mens niets kan overgeven en tot het uiterste op zijn rechten staat.

De neiging om zich te laten gelden is de grote vijand van de christelijke blijdschap.

Geven we ons daaraan over, dan voelen we ons steeds verongelijkt en te kort gedaan in het leven.

Een christen moet zijn al of niet vermeend recht of gelijk niet doordrammen; integendeel, hij moet, wanneer die gevraagd wordt zelfs *onrecht kunnen lijden* in de navolging van zijn Meester.

Op deze wijze kan hij zijn blijdschap in de overgave aan Christus bewaren en verkilt zijn leven niet in onze wereld van polarisatie.

In die wereld mogen vriendelijke mensen, die billijk zijn tegenover anderen, die begrip tonen voor zwakheden, zijn als tekenen van het komende rijk.

Immers, waarom kunnen mensen vriendelijk zijn?

Omdat de Heer nabij is!

Jezus Christus, die heeft overwonnen, komt en zal haastig recht doen wanneer eens de zachtmoedigen de aarde beërven.

Wie in dit vertrouwen leeft, kan vriendelijk zijn, niet in de wijsheid van deze wereld, in een lief zijn voor iedereen, maar in een zachtmoedigheid, die gave is van de Geest van de heiligmaking. In de wapenrusting van de Geest vertoont de gemeente de kracht van de blijdschap in Christus.

H. Smit — Barendrecht

VRIJHEID

Wetticisme

Verleden maal hebben we het gehad over dat ellendige konkurrentieschema, dat de tijden door zoveel mensen heeft beheerst. God en mens als konkurrenten! We hebben gezien dat dit schema ook aangetroffen werd bij de farizeëen, bij de mensen die het schijnbaar zo ver hadden gebracht in de gehoorzaamheid aan de Here. De twee polen in hun gedachten waren: Waar bindt de wet ons? Waar zijn we vrij? Vrijheid van de wet. Vrijheid om jezelf te zijn, je eigen persoon tot ontplooiing te brengen, je eigen wil en verlangens te laten gelden! Vrijheid van de wet en... van de Spreker van de wet! Hier staat de vrijheid lijnrecht tegenover de gebondenheid aan de Here en zijn wil. Het is echt de vrijheid van de „gebodsvrije zone"! Wanneer mag ik (eindelijk eens) mijn vrouw van mij wegzenden, als het leven met haar mijn vreugde vergalt? We hebben hier de kern van het wetticisme: de durende tegenstelling van gebondenheid en vrijheid. De dienaar Gods is niet vrij; de vrije mens zit in de gebodsvrije zone, hij heeft vakantie van Gods dienst!

Luther

Luther had in zijn eigen leven ervaren hoe zeer de kerk van zijn dagen haar leden in boeien had geklonken. Leden? Léken! Onmondige mensjes. Luther had gezien hoe de kerk haar zogenaamde ambtsmacht en de zogenaamde sakramentele genade had omgesmeed tot bit en toom door 's pausen hand bestierd. Geen contact met de waarheid dan alleen dóór en ónder het leergezag van de kerk. Geen gemeenschap met Gods genade dan alleen door het sakrament dat de genade moest instorten. En het was aan de hoge ambtelijkheid om die genadekraan te openen en te sluiten! Op allerlei manieren heeft Luther toen hij tot het ware inzicht gekomen was de vrijheid van de christen beklemtoond. Vrijheid... wat betekende dat voor hem? Niets anders dan dat de machten werden verwijderd die zich tussen de gelovige en God hadden genesteld en sterk gemaakt. Niets anders dan een verdrijving van de grootheden die buiten God en de gelovige om over de gemeenschap met de Here waren gaan beschikken! Vrijheid... je staat door Christus

Kerkelijk Leven

recht voor God, voor zijn aangezicht. Daar komt niemand tussen! Dat is een heerlijke vrijheid. Maar het is ook een grote verplichting... „Want wij moeten allen voor de rechterstoel van Christus openbaar worden..." (2 Kor. 5:10). Luther beklemtoonde de verkondiging van het evangelie als de echte heerlijkheid van de kerk. In die verkondiging wordt de boodschap van Christus overgebracht. In die verkondiging komt de grote Spreker aan het woord! Zolang de kerk verkondigt en die verkondiging als haar eer en heerlijkheid ziet wordt ze ook bewaard voor het grote kwaad dat zij zich storend en brekend tussen de gelovige en de Here gaat opstellen! Dan is ze heerlijk in het dienen! Hier is vrijheid de vrijheid om weer tot God te komen en voor zijn aangezicht te staan. Het is de vrijheid tot God te naderen over de door Christus geopende weg. Zonder dat iemand je kan tégenhouden. Daarom moest Luther de kerkvoogdij en de overheersing van de hoge ambtelijkheid aan de kaak stellen. Daarom moest hij met de hiërarchie, met de „heilige ambtelijke ladder", breken. Terwille van dat staan en leven direct en rechtstreeks coram Deo, voor Gods aangezicht!

De Humanisten

Luther's contact met de humanisten is over het geheel genomen voor hem een zeer teleurstellende zaak geworden, juist omdat het zo hoopgevend begon. De humanisten hadden aanvankelijk grote waardering voor Luther's arbeid. En dan vooral voor zijn verwerping van de drukkende voogdij van de kerkelijke ambtelijkheid. De vrijheid van de gelovige — dat was een motto dat ook hen aansprak! Toch was er geen werkelijke gemeenschap. Het ging de humanisten tenslotte om de vrijheid van de christelijke persoonlijkheid, waarbij „persoonlijkheid" de hoofdnadruk kreeg boven „christelijk". Zij verwierpen de kerkelijke bevoogding omdat deze de ontplooiing van de persoonlijkheid beknotte en de eigen vrije persoonlijke wil tot onderwerping bracht. Toen dan ook bleek dat

het Luther niet te doen was om de verheffing van de menselijke persoonlijkheid en dat hij die prachtige eigen vrije wil als een zondeslaaf beschouwde,... toen dat alles bleek was het afscheid gekomen! Vrijheid van menselijke voogdij om direct voor God te staan! Dat was Luther. De humanisten hadden in feite slechts belangstelling voor de eerste helft van de zin: Vrijheid van menselijke voogdij! Zij bleven uiteindelijk staan bij de vrijheid van... Van de vrijheid tot de nederige blijde gehoorzame dienst van God wil het persoonlijkheidsideaal niet weten! Toen Luther de dienst van God al duidelijker in het licht stelde en de verlorenheid van de mens in zichzelf beklemtoonde, toen bleken de humanisten tenslotte evenzeer gevangen door die les van satan als de wetticisten. Toen werd God de grote konkurrent, de beknotter van hun persoonsontplooiing. Het oude schema in nieuwe gestalte: Waar God zijn woord laat horen moet de persoonlijkheid wel kwijnen; onze persoonlijkheid gedijt waar God zijn wil niet laat horen, waar Hij zwijgt! Luther dacht totaal anders. Hij wist het goed: De mens is pas ten volle echt en waarachtig mens als hij staat voor God, als hij Gods bevrijdend woord hoort en als hij door dat woord zijn in zichzelf slaafse bestaan weer tot leven laat maken.

Vrijheid in de dienst van God!

Vrij en Vrijgemaakt

Luther of het Humanisme? Discipel of farizeeër? Ze spraken en spreken allemaal van vrijheid! Toch spraken en spreken ze elkaar tegen. Ze spreken in de gehoorzaamheid van Christus óf in de gebondenheid aan het konkurrentieschema. De rechte vrijheid toont haar gelaat in een ongedwongen blijde maar zeer diepe toewijding aan de Here en aan zijn wil. En de naaste zal de blijken daarvan ondervinden! De vervalste vrijheid toont haar gelaat in de vakantievraag: Waar ben ik vrij van God? Waar heb ik ruimte voor mezelf en voor mijn zelfontplooiing zonder dat God me

weer in de weg zit. Vrijheid vóór God of vrijheid van God. Dat is simpel het dilemma.

Heeft dat voor ons betekenis? Zeker! Wie pleegt te spreken van „vrijgemaakt" en van „vrijgemaakte kerken" en van „bevrijding van jukken", die staat daarmee op hetzelfde spoor als... ja, als wie? Graag vullen we in: Luther, de discipel van Christus, het ware kind van God. Door Gods genade is dat inderdaad mogelijk. Maar juist die genade verhindert ons te denken dat we automatisch safe zitten! De echte vrijheid openbaart zich — zo zei ik — in een ongedwongen blijde en zeer diepe toewijding aan de Here en aan de naaste. De valse vrijheid zal zich heel gemakkelijk uiten in het simpele konstaterinkje, dat het „gelukkig allemaal niet meer hoeft"!

Wij gevoelen ons bevrijd van hiërarchie, van overheersing, van kerkverbandelijke bevoogding..... Maar betekent dat nu dat wij de Here en elkaar als broeders en zusters — en elkaar als zusterkerken — met meer liefde en toewijding en zorg dienen dan tevoren? Als we in al deze zaken blijven staan bij de konstatering, dat het allemaal niet meer hoeft en daarmee uit, dan is het huis leeg blijven staan. Dan heeft de vrijheid van... geen positieve vervulling gekregen in de vrijheid tot... Als de ketting breekt die ons aan elkaar gesmeed en geboeid had, dan hebben we de vrijheid elkaar de hand te geven. En die hand behoort — wonderlijk maar waar — méér echte kracht te hebben dan de ketting van vroeger! Als dat niet zo is, dan hebben we op dit punt iets van die humanistische vakantie-vrijheid genomen. Een gebodsvrije zone! Vrijheid van... Het zal altijd strijd vragen en strijd kosten om de echte vrijheid tot Gods eer en tot onze werkelijke voorspoed te bewaren. Geen bevoogdende mensenmacht... geen willekeur. We zijn van nature geneigd er één te kiezen van deze twee!

Want van nature zijn we „konkurrenten"! Konkurrenten die zich noodgedwongen overgeven (bevoogding) óf die het op hun manier winnen (willekeur)!

J. Meulink — Enschede

Het gezin in de branding (1)

Is het gezin stervende?

Het gezin stond vroeger, vooral in gereformeerde kring, hoog genoteerd. Het gezin, zo zei men, was

de kiemcel, of ook wel de hoeksteen van onze samenleving.

Het aanzien van het gezin is in onze tijd echter zeer gedaald. In plaats van hoeksteen is het ge-

zin voor velen een *steen des aanstoots* geworden.

Doordat het maatschappelijk leven zich sterk ontplooid heeft, is het gezin steeds meer op de achtergrond gedrongen. De vroegere samenleving kende vooral de familiale boeren en ambachtsbedrijven. Het gezin en arbeidsleven waren nauw met elkaar verweven. De familie was tegelijk een productie en een consumptiegemeenschap.

Door de moderne techniek is het gezinsleven gescheiden van de arbeid. De vader oefent nu zijn beroep vaak ver van de gezinswoning uit. De positie van de vader is hierdoor ook veranderd. In vele gezinnen heeft zelfs een ontvaderlijking plaats gevonden, die voor het gezin slechte gevolgen heeft. Tal van functies, die het gezin vroeger vervulde, zijn in andere handen overgegaan. Zelfs aan functies, die echt bij het gezin behoren, wordt sterk geknabbeld. Crèches, peuter- en kleuterscholen nemen vaak al een deel van de opvoeding van het jonge kind over. De intellectuele opvoeding is vrijwel geheel aan de school overgedragen.

Jeugd, sport en gezelligheidsverenigingen zorgen voor de vrijetijdsbesteding.

Eigenlijk, zo zeggen velen in onze tijd, zouden de functies, die het gezin nog heeft overgehouden, ook wel op andere wijze, zonder gezin, vervuld kunnen worden.

Eten kan men in restaurants. Ontspanning is te verkrijgen door radio en t.v. Voor seksuele behoeften heb je in onze tijd ook al geen gezin meer nodig. Dat kan wel buiten het huwelijk op basis van vrijwilligheid en zonder verantwoordelijkheid gebeuren.

Wil je het erg gezellig houden, dan zoek je een nachtclub op.

Als je ziek bent staat het ziekenhuis ter beschikking. Op je oude dag gaat het bejaardenhuis voor je open. En tenslotte, als je dood gaat, kan een begrafenisondernehmung voor een prima begrafenis zorgen.

Wat blijft er zo nog voor een gezin over?

Is de dood van het gezin niet in zicht?

Is het gezin een reactionaire macht?

Een dergelijk anti-gezinsverhaal haal komt natuurlijk niet zo maar uit de lucht vallen. Het is juist, dat het gezin heel wat functies verloren heeft, die het vroeger vervulde. Daar is echter meer aan de hand, nl. een aanval van zogenaamde maatschappijhervormers, die het gezin zien als een hoeksteen van de tegenwoordige maatschappijstructuur.

Die maatschappijstructuur moet radikaal veranderen en dus moet die hoeksteen weggenomen worden.

Voor deze revolutionairen is het gezin een reactionaire macht, die

elke verandering in de weg staat. Let maar op de taak van de ouders. Het gezin voedt autoritair op.

Immers het kind is gehoorzaamheid aan de ouders verschuldigd. Het gevolg daarvan is, dat het gezin autoritaire en ook onderdanige mensen kweekt. En zulk soort mensen wenst men niet.

Een ander bezwaar tegen het gezin is, dat de vrouw door de bestaande arbeidsverdeling nooit tot volwaardige ontplooiing kan komen.

Vrouwen met jonge kinderen zijn immers aan huis gebonden. De vrouwen zijn op deze wijze niet anders dan een kudde stofzuigvee. En dat is in strijd met de *gelijkheid* van alle mensen.

Een derde bezwaar, dat men tegen het gezin inbrengt is, dat het gezin een middel is om een economisch systeem in stand te houden, waarbij de rijken steeds rijker en de armen steeds armer worden. Het traditionele gezin is voor die maatschappijhervormers een vervelende sta-in-de-weg. Het wordt de hoogste tijd om naar alternatieve samenlevingsvormen om te zien.

Weg met het huwelijk

Om het gezin te ondermijnen spitst men de aanval toe op het huwelijk. Dat is niet zo vreemd. Immers de oorsprong en het fundament van het gezin ligt in het huwelijk.

De positie van het huwelijk is toch al niet zo best.

Lichtvaardig huwen wordt vaak gevolgd door nog lichtvaardiger scheiden.

In veel huwelijken heersen ernstige spanningen, die het gehele gezin ondermijnen.

Het trouwen ten stadhuijze raakt steeds meer in onere. Hokken wordt al populairder. In één jaar liep het aantal huwelijksluitingen in ons land met 10.000 terug.

Men kiest voor communes, groeps-huwelijken, of vriendschapshuwelijken.

Welke keus je maakt is een kwestie van doelmatigheid en smaak, mits de onderschikking van de vrouw aan de man en de onderdrukking van de seksuele behoeften maar doorbroken wordt.

Overigens is van die vrijheid in de commune niets terecht gekomen. De vrijheid, die men voorstond, verdween en er kwam onbedoeld een nieuw patroon van onvrijheid voor in de plaats.

Dan moet maar weer iets anders gezocht worden, als het maar niet het traditionele huwelijk is, want dat huwelijk past niet in de beschouwing van hen, die uitgaan van de gelijkheid van man en vrouw.

Kinderen moeten vrij zijn

De maatschappij kan nooit vrij zijn, zo zeggen de marxistische maatschappijhervormers, als niet ieder, ook het kind, vrij is. Ook

daarmee wordt getracht het gezin te ondermijnen.

Het kind moet vrij zijn. Het is toch te gek, dat kinderen gehoorzamen moeten aan ouders, waar ze niet om gevraagd hebben en die ze zelf niet eens gekozen hebben.

Aan de geboorte van een kind uit ouders kun je natuurlijk niet veel doen, maar, zo zegt men, die bloedband is van geen betekenis.

Het kind moet daarom vrij zijn voor een alternatieve omgeving te kiezen.

Op een anti-autoritaire kleuterschool is men dan ook zo ver gegaan, dat men de vaders en moeders inwisselbaar gemaakt heeft.

In het nederlandse kinderrecht zijn ook al tendenzen in deze richting te bespeuren. Het minderjarige kind moet het recht hebben zich naar eigen inzicht te ontplooiën.

Onvolwassen kinderen, die zich aan het gezin onttrekken, worden op allerlei manieren geholpen om deze onttrekking blijvend te maken. O.m. via de Bijstandswet wordt het kinderen soms mogelijk gemaakt ook financieel onafhankelijk te worden.

De vele kritiek op het gezag van de ouders heeft ook vele ouders onzeker gemaakt ten aanzien van het leiding geven aan hun kinderen.

De ouders worden hoogstens nog aanvaard als niet meer dan een dienstverlenend instituut voor de kinderen.

Ook op deze wijze wordt het gezin ondermijnd, en de samenleving aangetast.

Het gezin een instelling van God

Tegenover al die aanvallen, die op het gezin gedaan worden, moeten we toch staande houden, dat het gezin een in de natuur gegrond onmisbaar instituut is.

W. F. Coumou — Eindhoven

Ontbinding van het gezinsleven, de praktijk heeft het bewezen, leidt tot ontbinding van de samenleving. Reeds Marx heeft zich tegen het gezin gekeerd. In de Sovjet Unie heeft men, toen men nog nauwkeurig naar de leer van Marx wilde leven, getracht het huwelijk en het gezin te doen verdwijnen. Het liep op een chaos uit en men zag zich genoodzaakt beide weer in ere te herstellen.

De Marxistische maatschappijhervormers van onze tijd zegt dat echter niets. Zij weten, dat het uitroeien van het gezinsleven de ondergraving van het fundament van onze samenleving betekent. Ze willen dat risico lopen om tot nieuwe structuren te komen.

Het gezin is echter niet een willekeurig bedenkfel van mensen, dat we op een goede of kwade dag kunnen prijsgeven. Het gezin is een instelling van God, beheerst door de wetten van God.

Let maar eens op, hoe de Bijbel over het gezin spreekt.

God richt zijn verbondsbelofte tot ons en onze gezinnen.

Bij de doop van onze kinderen leggen we dan ook de belofte af ten aanzien van ons gezin. We beloven onze kinderen te onderwijzen en te doen onderwijzen in de Waarheid Gods en hen een voorbeeld van een christelijke levenswandel te geven.

De Bijbel wijst ons ook telkens op de plichten van de gezinsleden.

Het 5e gebod gebiedt ons onze vader en moeder te eren, dat is als kinderen de ouders liefde, trouw en gehoorzaamheid te betonen.

Ps. 103 zegt „gelijk een vader zich ontfermt over zijn kinderen, ontfermt zich de Here over wie Hem vrezen.”

De onderlinge liefde, die in het gezin betoond moet worden, is afshaduw van Gods Vaderliefde tot ons, Zijn kinderen in Christus.

Genesis, die enkele jaren geleden in boekvorm verscheen, las ik over deze tekst uit Gen. 2 de volgende uitleg:

„God stelde de mens nu voor een keus. Hij had ook kunnen zeggen ga niet over die beek of beklim die berg niet”.

Het kennen van goed en kwaad

(1)

Vraagt God

„kadaver gehoorzaamheid”?

In Gen. 2:17 lezen we: „van de boom der kennis van goed en kwaad, daarvan zult gij niet eten, want ten dage dat gij daarvan eet, zult gij voorzeker sterven”.

In een bijbelstudie over het boek

Ik laat met opzet achterwege hier de titel van dat boekje of de naam van de schrijver te vermelden, want al is het mijn bedoeling om aan deze opvatting een kritische beschouwing te wijden, ik wil in geen enkel opzicht de indruk wekken dat ik dat zeer lezenswaardige boekje of de schrijver er van in diskrediet wil brengen. Ik haal bovenstaande woorden uit die bijbelstudie alleen aan omdat ik daarin een heel goede weergave vond van een opvatting, die — naar ik meen — wijd verbreid is onder bijbelgetrouwe christenen.

Het is er mij zelfs niet om te doen om die opvatting te bestrijden, maar om na te gaan of we daarmee de situatie wel voldoende doorzien hebben en of we daarmee wel voldoende recht doen aan wat de bijbel ons werkelijk vertelt in die eerste hoofdstukken van Genesis.

Zoals het in die door mij aangehaalde woorden uit die bijbelstudie wordt voorgesteld, betekent het dat 'God „van alles en nog wat” aan de mens had kunnen verbieden, want het enige dat God er mee op het oog had was de mens dáárop te beproeven of hij onvoorwaardelijk gehoorzaam zou zijn aan alles wat God hem zou gebieden of verbieden. Maar dat houdt dan tevens in dat God om die gehoorzaamheid te beproeven, naar willekeur gebieden of verbieden kon. M.a.w. de vraag of het gebod of verbod zinvol was, doet eigenlijk niet terzake.

Ik zei al dat ik geloof dat deze mening wijd verbreid is onder bijbelgetrouwe christenen. In ieder geval heb ik er jarenlang niet anders over gedacht en ik kan mij niet herinneren ooit iets gelezen te hebben of op andere wijze onderwijs ontvangen te hebben, waardoor deze opvatting aangevuld of gecorrigeerd werd.

Het merkwaardige is dat er een gesprek met een onkerkelijk en ongelovig man voor nodig was om mij er toe te brengen die gedachten over dat verbod uit Gen. 2:17 eens aan een nader onderzoek te onderwerpen. Het lijkt mij nuttig over dat gesprek iets te vertellen. Het is al weer een flink aantal jaren geleden en ik kan daar zeker geen letterlijke weergave meer van geven, maar het is ook veel profijtelijker er de strekking van te vertellen. Daar zit dan wel een stuk eigen interpretatie in, maar het is juist dáárdoor dat ik het met de opmerkingen, die deze man maakte, wel wat moeilijk heb gehad en ik er lang over gedaan heb om er — voor mijn besef — een beetje mee klaar te komen.

De moeilijkheid lag bij het feit dat de bijbel al direkt begint met te vertellen over een God, die aan de mens een volkomen onzinnige eis voorlegt. Wat had dat voor zin om de mens te verbieden van een boom te eten, die blijkbaar goed eetbare vruchten voortbracht?

Het is duidelijk dat je dan — vanuit de gangbare gedachten hierover — de tegenwerping aanvoert, dat het hier natuurlijk niet om de kwaliteit van de vrucht, maar om de onvoorwaardelijke gehoorzaamheid aan Gods bevel ging. Die tegenwerping maakte voor deze man de zaak niet beter, maar slechter. Immers, zo'n gehoorzaamheid komt niet uit boven het niveau van de „kadaver-gehoorzaamheid”. Wat is dat voor een God, die de mens tegemoet treedt op basis van „bevel is bevel”?

Zo'n verhaal tast niet alleen de waardigheid van de mens aan, maar niet minder de waardigheid van God zelf. Dat de bijbel deze geschiedenis dan nog aandient als de oorzaak en het begin van alle ellende in de wereld, deed voor hem wel de deur dicht. Hij zei dan ook eerlijk dat hij in de bijbel nooit verder gekomen was dan die eerste drie hoofdstukken uit Genesis. Toen hoefde het voor hem niet meer. Tenzij... dat verhaal een verborgen betekenis had, die de zin er van duidelijk zou maken. Maar hij was nog nooit iemand tegengekomen, die de verborgen betekenis voor hem duidelijk en aanvaardbaar had kunnen maken.

Tot zover het verhaal over dit gesprek.

We moeten niet te gauw en te gemakkelijk het hoofd schudden over de felle kritiek, die deze man leverde op het begin van de bijbel, want deze man had zich een paar vragen gesteld, die heel erg terzake zijn. Het zijn de vragen: wat vertellen deze eerste hoofdstukken mij over God en wat vertellen ze mij over de mens?

Maar ook deze man dacht: als de bijbel mij vertelt over een God, die zo'n eis stelt met betrekking tot „het eten van een boom”, dan had Hij ook net zo goed „van alles en nog wat” kunnen eisen. Zonder enige andere betekenis dan dat de mens moest gehoorzamen op basis van „bevel is bevel”. Precies wat ook in die bijbelstudie over Genesis staat: „God had kunnen zeggen ga niet over die beek of beklim die berg niet”. En die man dacht: in zo'n God kan ik niet geloven. Zo'n God heeft voor mij al Zijn „godelijke waardigheid” verloren.

Voor we die man veroordelen, moeten we ons eerst eens afvragen of het wáár is dat die eerste hoofdstukken uit de bijbel ons dát beeld van God verstrekken. Is het misschien een door ons zelf verwrongen beeld? Heeft die man of hebben wij zelf dat begin van de bijbel goed gelezen als we zeggen dat God maar een of andere willekeurige eis stelde (het doet er niet toe wat) omdat het immers „alleen maar” ging om de onvoorwaardelijke gehoorzaamheid van de mens?

Ik meen met het bovenstaande in voldoende mate de weg vrij gemaakt te hebben om in een paar volgende artikeltjes iets te zeggen over de achtergrond, die we in rekening moeten brengen als God met de mens spreekt over „de kennis van goed en kwaad” en over de vraag waarom er dat gevaar was dat de mens „als God” zou willen zijn.

Misschien zien we dan nog een beetje duidelijker dat de blijde boodschap al bij Genesis 1 begint.

D. W. L. Milo — Dalmally

MISDAAD EN REACTIE

Het is de laatste weken haast elke dag raak: met ontvoering, kaping, overvallen, vernielingen, verkrachting, bezetting, diefstal, moord en brand. Zelfs zonder vaderlands dagblad heb je er weet van: de BBC geeft grote aandacht aan wat in Nederland en omstreken gebeurt. De mensen spreken je er over aan: geven hun meeleven te kennen. Een kabinetscrisis als een internationaal schandaal — what a pity. Wreedheden tegen het menselijk leven — om van te rillen. Onze predikant bad gisteren voor het land, dat lijdt onder kidnapping and hijacking, ontvoering en kaping. Geruchten doen de ronde over een voorbereide republikeinse staatsgreep — hoe kan zo iets met jullie vorstenhuis! Berichten over extreme luxe in „arbeiders”-kringen. Een filmpje over gekleurd Amsterdam met de vraag: kunt u hier de misdadiger nog uithalen? Nee, wat voor de camera komt is niet van het beste. En hier: een topfiguur uit de auto-industrie, die zich in besloten gezelschap iets laat ontvallen over minder gewenste arbeiders: hij kan zijn biezen pakken. Te gek allemaal.

Onwillekeurig ga je dan vergelijken. Je denkt: al die dingen, waar wij zo aan gewend zijn, maken hier zo'n indruk alsof men er helemaal niet aan gewend zal raken. In Edinburgh zijn twee middelbare-schoolmeisjes ontvoerd en vermoord. De kranten wijden er een bladzijde aan — zou dat in Nederland nog in de krant komen? Een vergadering van onthutste autobezitters: in een week drie gevallen van autobeschadiging in één stadje — kan daar niets aan gedaan worden? De politie, ter vergadering aanwezig, adviseert: haal uw sleutels uit de auto en laat de wagen niet al te lang onbewaakt staan, wij doen ons best. Zou zo iets in Dordt of Appingedam nog mogelijk zijn?

Ja, als je vergelijkt dan zeg je: we lopen hier achter. We hebben nog heel wat te goed. Maar je zegt meer dan dat. Je vraagt je af: is onze reactie op de misdaad nog actueel of nemen we de misdaad in onze maatschappij als een noodzakelijk kwaad? Moeten we de misdaad in dit schone leven op de koop toe nemen?

—o—

Al meer dan twintig jaar geleden zei een Amerikaan tegen ons: als je op de tram wacht en naast je wordt iemand neergeschoten — kijk dan een andere kant uit en je hebt nergens last mee. We konden dat nauwelijks geloven. Waren de Verenigde Staten, deels bevolkt door kroost van de pilgrimsfathers en met Nederlandse namen als teken van adeldom, zover in liefdeloosheid afgezak, dat men elkaars hoeder niet meer kon zijn?

Maar vandaag beleven we precies hetzelfde. Dit voorjaar zag een vriendelijke trampassagier in Amsterdam, dat een andere passagier werd bestolen. Hij waarschuwde de medemens. Maar de zakkenroller

M. R. van den Berg — Leiden

JEREMIA

JEREMIA 14:1-12 en 15:1-4

Ineengezonken poorten

De vastendag waarvan in hoofdstuk 36 sprake is, was misschien uitgeschreven naar aanleiding van de grote droogte, die tijdens Jojakims regering plaatsvond. Over die droogte gaat het in hoofdstuk 14.

De gevolgen ervan waren arbar-melijk. Met een paar rake beelden — uit het leven gegrepen — wordt dat getekend. Het eerste spreekt

over de stadspoorten. De poorten van Juda zijn ineengezonken. Ze liggen in rouw ter aarde (14:2).

Natuurlijk moet u deze woorden niet letterlijk nemen. We hebben hier te maken met beeldspraak. Stel u voor dat u de opdracht krijgt een stadspoort op twee verschillende manieren te tekenen: eerst een poort gezien door de ogen van een optimist en daarna dezelfde poort gezien door de ogen van een pessimist. Wanneer u die opdracht hebt uitgevoerd en beide tekeningen naast elkaar legt, ziet u op beide tekeningen dezelfde poort. Maar toch komt hij via de ene tekening heel anders op u af dan via de andere. Op de tekening van de optimist ziet de poort er prachtig en stralend uit. Maar de

zei: bemoei je er niet mee en stapte met de vriendelijke passagier op dezelfde halte uit. Een seconde later had de vriendelijke trampassagier een mes in zijn borst en de zakkenrollende moordenaar was spoorloos. Kunt u zich voorstellen, dat getuigen gaan denken: bemoei je er dan ook niet mee?

Maar volgens ons strafrecht is het niet alleen ons aller plicht om te reageren op waargenomen misdaad — maar het is zelfs strafbaar om niet te reageren. De verdediging van eigen en andermans eer en goed is ons allen op de handen gelegd. Hoe kunnen we dan zo ver komen, dat we er opzettelijk aan voorbij lopen? Zouden we niet beter elkander kunnen aanmoedigen om de misdaad te lijf te gaan, in plaats van ons uit te leveren aan de tyrannie van de wetteloze mens?

Een ons bekend zakenman te Amsterdam belde vorig jaar zijn vrouw op: ik kom nú naar huis. Helaas, hij kwam nooit thuis — werd naast zijn auto vermoord aangetroffen. Weet u, hoeveel jonge meisjes per jaar het land uit raken en voor goed verdwijnen? Moet dat alles zo doorgaan en erger worden — in een land, dat Christenland heeft geheten? Of zullen we toch maar wachten, tot we er zelf bij betrokken worden?

—o—

Als je vergelijkt is er wel enig verschil in reactie, hier en ginds. Die vermoorde scholierjes kregen de volle aandacht van krant en nieuws-media. Zo iets wordt niet genomen: dat moet uitgezocht worden, daar werkt ieder aan mee. Anders durven de eilandbewoners hun kinderen niet meer voor onderwijs naar het mainland te sturen. Er worden lezingen gehouden over burgerbescherming, over politieaanpak, over medewerking met de overheid.

De Schotse staatssecretaris Bruce Millan heeft onlangs 150 mensen toegesproken in de grote hal van Edinburgh's kasteel. Honderdvijftig mensen, oud en jong, van zeer oud tot zeer jong, die gedurende het laatste jaar de politie spontaan hebben geholpen in de bestrijding van misdaad. We beleven hier namelijk, tegelijk met Harer Majesteit jubileum, een „jaar van nationale misdaadbestrijding“. De staatssecretaris riep daarom de jeugd op om ogen en oren open te houden en het geweten actief. Een jochie van acht, Darren Mc Murdo, u kunt zijn adres ook nog krijgen, werd gehuldigd. Hij had een paar knapen een winkeldiefstal horen voorbereiden, zag het plan tot zijn verbazing nog uitvoeren ook en gaf de politie de plek aan, waar de jongens een knap geldbedrag aan het begraven waren.

Wat zegt u: klikspaan? Dat meent u niet. Als u dat meende hadden we de nationale kwaal in een keer te pakken: dat ons volk in meerderheid aan de kant van de misdaad zou staan. Laten we zeggen dat u het niet meende. Intussen loopt de achtjarige Darren in Edinburgh's grote hal, met een kolossale politiepomp op zijn kop, pasteitjes aan de genodigden te bedienen. Met wijd open mond prijst hij zijn waar aan; nog een leuk joch ook, om zo te zien.

Een meisje van zeventien werd ook in het zonnetje gezet door de staatssecretaris. Ze liep in Glasgow en zag een man een greep doen in een kasregister. Zo maar in de Sauchiehallstreet — moeten we morgen juist zijn. Even was ze haar zelfbeheersing kwijt, zei ze achteraf. Want ze merkte dat ze de dader letterlijk op zijn nek was gesprongen en er zich niet meer liet afduwen of -stompen. Haar arm hartelijk onder de kin geklemd van een man met een fraai beschreven strafregister,

onder meer wegens geweldpleging. Toen namen twee agenten de man van haar over. Of ze bang was geweest? vroeg men haar. Geen tijd voor, antwoordde het tengere ding, maar achteraf deed mijn hele lichaam wel pijn. Ze is, zegt Oban Times, maar 5 ft 4 in., dat is een meter zestig lang en dat is toch niet veel. Ja, we zijn hier nog niet allemaal in het „metrieke stelsel“ thuis; men bedoelt het decimale stelsel. Maar daar kunnen we wel flink om zijn.

—o—

Hebt u er al genoeg van of gaan we even verder? Een idealistenclub geeft jaarlijks enkele prijzen weg aan middelbare scholieren, die in een opstel uitmunten door mentaliteit. We hebben de opstellen van dit jaar gelezen. De jongste opsteller, 13 jaar, schreef over vandalisme.

„Vandalisme, zo zegt men, daar moeten we als moderne maatschappij mee leren leven. Onzin“. Zo begint hij. „Dat moeten we juist niet doen. We hoeven de narigheid van vernielde telefooncellen en kapotte ruiten niet te nemen. We doen het wel, al mopperen we en grommen we. Maar het hoeft niet“.

„Er is actie nodig“, gaat hij verder. „Op vandalisme moet veel sternger straf staan: geen lijfstraffen, want die zijn even erg als het bestreden kwaad — maar zware boeten. En het vernielde goed maken. Laten de vernielers zelf een nieuwe telefooncel terugverdienen en de tijd geven om voor de gemeenschap te werken: gebroken ruiten vernieuwen, bekladde muren schoonmaken en zo“. „Want ons volk betaalt belasting voor moderne schoolgebouwen, sportvelden en andere gemakken — en zouden we die binnen een paar maanden laten beschadigen?“ „Jonge vandalen zouden ook een paar maanden heropgevoed kunnen worden“, meent hij. „Niet in zo'n luxueuze omgeving — maar in een gebouw, dat al van vandalisme te lijden heeft gehad: zo een met gebroken ruiten en tochtige gangen“. „Zo zouden we“, besluit hij, „ieder van vandalisme kunnen terughouden. U ziet toch dat we het niet hoeven te nemen? Met een beetje reactie spelen we het klaar“.

Tweede klas Havo, geen huichelaar (dat wordt hier per se niet genomen) en geen aanstaande minister van justitie. Een gewoon joch, dat doorgeeft wat het in huiselijke en schoolomgeving heeft opgevangen aan gezamenlijk oordeel.

Merkwaardig dat hij de lijfstraffen even erg acht als vandalisme. Lijfstraffen zijn hier nog aan de orde van de schooldag. Drie jongens hebben hun thema niet gemaakt? Drie jongens krijgen elk drie fikse tikken met de lineaal over beide handen. Ze piepen niet — maar hun schoolwerk is voortaan oké. Ze verfoeien het strafregime — maar ze houden er terdege rekening mee.

Een onderwijzer in Argyll werd door zijn schoolhoofd voor ontslag voorgedragen. Hij verdedigde zich voor de raad van beroep. Het schoolhoofd wilde hem dwingen mee te doen aan het bestaande schoolstelsel van lijfstraffen. Dat weigerde hij. „U moet het schoolhoofd ter verantwoording roepen — niet mij“, zei hij. De raad antwoordde, dat men begrip had voor zijn zienswijze, maar het schoolhoofd onder de geldende regels niet kon dagen.

Wat zegt u? Ja, we lopen achter hier. Goddank. Ook met de misdaad. Maar toch: u, die zo vooroploopt, zoudt u er niet eens over denken? Over een bond tegen algemene misdadigheid of zo? Als u er niets tegen doet moet u er later ook maar niet meer over piepen.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

Lage kruiken

De droogte greep dan ook wel heel diep in het leven van de mensen in. Alle lagen van de bevolking werden erdoor getroffen. Meestal is het zo, dat de rijken en aanzienlijken in moeilijke omstandigheden een streepje voor hebben en minder te lijden hebben dan de gewone man, omdat zij over de middelen beschikken om zich allerlei dingen voor veel geld aan te schaffen. Maar in Juda ging dat niet meer op. Zelfs voor astronomische bedragen was er geen water meer te krijgen. Ze stuurden hun personeel wel met kruiken naar de waterbakken. En hoe meer personeel iemand erop uit stuurde, des te groter was de kans, dat een

pessimist legt de nadruk op de gebreken, op de sombere kanten, op de sporen van verval. Op zijn tekening zakt de poort door en dreigt hij in te storten.

Met zulke sombere ogen liepen de mensen in Juda en Jeruzalem rond. Het gebrek aan water en voedsel maakte hen zwartgallig. En ze projecteerden hun eigen neerslachtigheid op de dingen om hen heen. Ze zagen alles somber. In hun ogen zagen de poorten er bouwvallig uit. Het leek wel of ze in de rouw waren.

van hen nog ergens een bak vond, waar nog een beetje water in stond. Maar neen, waar ze ook heengingen en hoe ver ook, ze vonden overal lege waterreservoirs. Allemaal komen ze onverrichterzake terug met lege kruiken. En ze durven hun meesters haast niet onder ogen te komen. Want ze hebben hun opdracht niet kunnen uitvoeren. Beschaamd, met gebogen hoofd, komen ze het huis van hun meester binnenschuifelen. Ze hebben gefaald.

Boeren en dieren

Bij de boeren is het al niet anders. Ze lopen over hun akkers. De grond is hard en droog en gebarsten. De gewassen verbranden in de gloeiende zon. Het is een er-

barmelijk gezicht. Het gaat hun aan het hart te zien hoe alles op hun akkers verlept en verdort en sterft. Al hun werk en moeite is voor niets geweest. Met pijn in het hart en lood in de schoenen gaan ze weer naar huis, met diep gebogen hoofd. Ze durven de mensen bijna niet onder ogen te komen. Want wat moeten ze hun zeggen? Ze kunnen hun geen enkele hoop meer geven.

Ook de dierenwereld lijdt onder de droogte. De hinde in het veld laat haar pasgeboren jong in de steek, omdat er geen groen meer is. Dan moet het wel heel erg zijn! En de wilde ezels staan op de kale heuvel met brekende ogen te zieltoegen. Het is inderdaad een ingrijpende droogte.

Noch „links” noch „rechts”

Bij de redactie kwam een brief van een lezer binnen reagerend op wat ik schreef in Opbouw van 21 okt. onder het door mij uit het *Friesch Dagblad* overgenomen artikel dat tot titel had „*Democratie, economie en beginsel*.”

Ik neem die brief graag op, want ik stel de toezending ervan zéér op prijs.

Na geschreven te hebben dat hij op het genoemde artikel reageert volgt in zijn brief dit:

„Ik geloof, evenals de schrijver, dat er een zeker verband bestaat, tussen democratie en welvaart. Evenzo geloof ik, dat er een groot verband bestaat tussen een economische depressie, en extreme belangengroeperingen. Ik ben er echter van overtuigd, dat het commentaar, van prof. C. Veenhof te eenzijdig is. De geschiedenis heeft meermalen bewezen, dat er in economisch donkere tijden, twee dingen gebeuren. Behalve, dat een zwenking naar links plaats heeft, ziet men ook een zwenking naar extreem rechts. Deze groeperingen worden nog extremer, omdat men bij elkaar sterke reacties oproept. Dat gebeurde niet alleen voor de tweede wereldoorlog. Als we niet goed oppassen gaat het nu dezelfde kant op. Het fascisme krijgt in onze dagen opnieuw een kans. We moeten ons hierbij realiseren, dat de vertegenwoordigers van deze beweging, nog meer kans hebben om mensen naar zich toe te trekken, dan ooit het geval was. Vooral de jeugd loopt een groot gevaar. Ik denk hier aan de massamedia, en ook aan de popmuziek (punkrock geheten) waarmee men kan indoctrineren. Gelukkig is het zo ver nog niet. Het is echter zaak, om onze ogen open te houden, en nuchter te blijven. We moeten oppassen, dat de angst voor links, ons niet in de handen van extreem rechts drijft. De tijd komt zeker, dat we zeer radikaal moeten kiezen, voor de christelijke beginselen. Ook de kerk moet waakzaam blijven, en haar ogen moeten geopend blijven voor ontwikkelingen (b.v. in Duitsland). Zij moet ten allen tijde een waarschuwend geluid laten horen. Dat is, vrees ik, van het grootste levensbelang.”

Ik wil bij deze brief enkele opmerkingen maken.

1e. Ik ben het met de schrijver ten volle eens dat in tijden van economische crisis en — dat voeg ik erbij — van verval en verloederding van de democratie, twee dingen kunnen gebeuren, een zwenking naar „links” en/of een zwenking naar „rechts”. In de jaren twintig en dertig beleefde men overal 'n zwenking naar „rechts”. In Portugal kwam Salazar. In Spanje Franco. In Italië Mussolini. In Duitsland Hitler. En in ons land maakte de N.S.B. grote opgang. Maar — in 1917 werd de democratische republiek die na de val van de tsaar in Rusland was gevormd weggevaagd door Lenin met zijn „dictatuur van het proletariaat”. En daarna kwam de massamoordenaar Stalin. En na 1945

kwam er in veel landen een „linkse” dictatuur.

2e. De situatie in ons land is momenteel zó dat daarin een zorgwekkende verschuiving naar „links” valt te constateren. Ik wijs op enkele feiten.

a. Om daarmee te beginnen: ik verwijs naar het artikel dat ik verleden week schreef over „De Overwinnaar”. Een uiterst linkse, men mag wel zeggen: anarchist, Piet Reckman slaagde er in de P.v.d.A. naar zijn hand te zetten. Aantjes zei dat als Den Uyl de wil, om niet te zeggen de *moed*, daartoe had gehad, hij het congres naar zijn hand had kunnen zetten! Maar hij ging voor „links” door de knieën.

b. De presidente van de P.v.d.A. ging naar de D.D.R. en verklaarde dat zij de bouw van de afschuwelijke Berlijnse muur „historisch verklaarbaar” achtte. Volgens een officiële zegsman was er bij dat bezoek van de P.v.d.A.-delegatie aan de kopstukken van de Oostduitse communistische partij „veel gedronken en veel gekust”. Hij verklaarde: „Niemals hat sich eine westliche Delegation so benommen. Ich meine eine nicht-kommunistische Delegation.” (Nooit heeft een westerlijke delegatie zich zo gedragen. Ik bedoel een niet-kommunistische delegatie.) En dezelfde dame verklaarde dat zij aan een „linkse” dictatuur de voorkeur gaf boven een „rechtse”.

c. In de P.v.d.A. beleefden we de opkomst en de overwinning van „Nieuw-Links”. Zij die daartoe behoorden ondertekenden een manifest „Tien over Rood”. En toen zij een grote overwinning bij de verkiezingen voor het partijbestuur behaalden vergastte André van der Louw het congres op zijn „berendans”. Van de 74 ondertekenaars van dat „manifest” waren 58 „Nieuwe vrijgestelden”, dat wil zeggen: academici en welzijnswerkers uit de middenklasse.

d. Na de gemeenteraadsverkiezingen werd in verschillende gemeenten een „meerderheidscollege” van wethouders gekozen. Dat wil zeggen: een college van wethouders dat geen „afspiegeling” van de gemeenteraad is, maar bestaande uit *louter P.v.d.A.-lieden* — iets dat dwars tegen de democratie ingaat.

e. Hoe het in sommige plaatsen toegaat beschreef de Groningse socioloog Bert Middel in een

boekje met de titel „*De nieuwe élite van de P.v.d.A.*”. Middel was zelf eens een „nieuw-linkse” en weet dus het naatje van de kous! Ik citeer het volgende over wat in zijn boekje staat uit de studie van Herman Vuijsje. „*Nieuwe Vrijgestelden, de opkomst van het spijkerpakkenproletariaat*”, p. 105. Men leest daar. „Zelf speelde hij in de Groninger P.v.d.A. een belangrijke rol, toen in 1970 de 'oude' partij-élite werd opgeruimd en opgevolgd door een kleine groep activisten. In kroegen geronselde gelegheidsleden schijnen daarbij een rol te hebben gespeeld. De 'nieuwe élite' bestond en bestaat nog uit Nieuwe Vrijgestelden (sociologen en sociaal-akademici) en studenten. Het huidige afdelingsbestuur bestaat uit 18 man, van wie de meerderheid socioloog is; verder zitten er nog een paar bijna-sociologen in.

Middel is een van die zeldzame figuren die het opbrengen, de Nieuwe Vrijgestelden met hun eigen technieken te lijf te gaan. Zijn boekje is gebaseerd op een sociologische skriptie, die de resultaten van een klein onderzoek bevatte. Middel stelt dat zijn conclusies 'verontreinigd' kunnen zijn door het feit dat hij in de onderzoek-periode afdelingsvoorzitter was. Zoals het een Nieuw Vrijgestelde betaamt, combineerde hij studie en politiek.

Het boekje liegt er niet om en zijn uit-de-school-klapperij werd hem dan ook niet door alle betrokkenen in dank afgenomen. Middel toont bijvoorbeeld aan dat de vergaderfrequentie van het topkader sinds de 'machtsvername' sterk steeg — waardoor de gewone leden steeds minder in staat waren om 't allemaal nog bij te benen. Partijvergaderingen werden in die periode veel levendiger, maar slechts 8% van de aanwezige leden voerde (buiten het topkader) het woord — en het merendeel van die 8% bestond uit Nieuwe Vrijgestelden.

Het 'middenkader', dat 'in de keuken' mag kijken, op goede voet staat met de wethouders, hun macht legitimeert en óók graag omhoog wil. De grote lijn van Middels betoog is dat de leden van deze 'nieuwe élite' de partij en de macht konden overnemen dankzij hun tijd, informatie en verbale begaafdheid als Nieuwe Vrijgestelden.

Vergaderingen duren tot half een, een uur 's nachts. Ook veel 'lunchbesprekingen', die uitlopen tot in de middag. Morgen tussen de middag maakt een aantal mensen 't wel even af, wordt er dan gezegd.

Op grond van zijn beperkte onderzoek komt Middel tot een aantal veronderstellingen: De Groninger P.v.d.A. maakte een 'wisseling van élites' mee, die niet leidde tot democratisering van de partij. De nieuwe élite werkte vóór de machtsvername 'informatieel gestructureerd' en vulde na

de overname zichzelf door koöptatie aan. Op ledenvergaderingen 'overheerst' de nieuwe élite de besluitvorming.

De laatste veronderstelling is: 'Zoals de intellektualisering van de huidige élite in de P.v.d.A.-Groningen haar verzadigingspunt bereikt heeft, zo zal (...) in 1978 het totale topkader van de afdeling uit intellektuelen bestaan.'

Het kan niet toevallig zijn dat de Groninger 'doorbraak' plaatsvond in hetzelfde jaar dat Nieuw Links de meerderheid binnen het landelijke P.v.d.A.-bestuur veroverde. In beide gevallen werd een oude élite verdreven door een nieuwe, die zich beriep op het belang van de basis en zich bediende van authentiek-socialistische symbolen. In beide gevallen werd de machtsvername voorbereid in een chaotische — soms zelfs onrechtmatige — sfeer en openbaarden zich later oligarchische tendenzen, die pijnlijk afstaken tegen het aanvankelijk gepredikte democratiseringsstreven...

Wat Bert Middel deed voor Groningen deed Hans van den Doel voor Nieuw Links, in het Haagse Post-artikel 'Mijn avonturen met Nieuw Links'. Het beeld is typisch dat van een 'sub-élite', de van ongeduld trappende opvolgers in de koulissen. Volgens Van der Doel was de machtsvername vanaf het begin één vande belangrijkste doeleinden, maar dat bleef zorgvuldig onder de roos.

Na de verkiezingen van 1967 'kreeg de aflossing' van de wacht al snel zo'n hoge prioriteit dat iedereen die dat doel in de weg stond, onschadelijk moest worden gemaakt. In gemeente en provincie gingen Nieuw Linkse baasjes van de derde generatie het wantrouwen tegen de zittende wethouders en raadsleden (...) organiseren teneinde hun posities over te nemen.

De 'anti-K.V.P.-resolutie', op het P.v.d.A.-kongres van 1969 door Nieuw Links ingediend, was er volgens de malicieuze Van den Doel op gericht, 'de P.v.d.A. in de oppositie te houden, totdat de gehele oude generatie van P.v.d.A.-ministeriabelen het politieke bedrijf vaarwel zou hebben gezegd en Nieuw Links ook in de regering de wacht kon afllossen.'

Zeven jaren later, in 1976, waren twee van de zeven P.v.d.A.-ministers, drie van de zes P.v.d.A.-staatssecretarissen en de helft van de P.v.d.A.-Kamerleden, Statenleden, burgemeesters en wethouders, ex-Nieuw Links activisten. Van der Doel konkludeert: „In 1966 hadden de Nieuw-Linkers niets te verliezen dan hun ketenen. In 1976 hebben ze niets te verliezen dan hun ambtsketenen.”

f. Vuijsje vertelt verder dat van een democratisering binnen de P.v.d.A. niets terecht kwam! „De basis” — zo gaat hij verder — moest het weer voor het zeggen krijgen en in het kader van het

'basisme' werd de P.v.d.A. uitgeroepen tot 'aktiepartij'. Maar tegelijkertijd werden in de partij-lichamen de rijen gesloten door de leden van een nieuwe elite, die de basis, Troelstra's wereld van het 'daagsche pak', nauwelijks uit eigen ervaring kennen.

Het Partijbestuur van de P.v.d.A. 21 man, telt negen academici onder zijn leden. Vijf van de 21 zijn Tweede Kamerlid, vier bekleden een hoge of hogere ambtelijke functie, drie zijn in dienst van de partij ('oude vrijgestelden'), twee zitten in het welzijnswerk. Verder een student, een huisvrouw, een wethouder, een omroepmedewerker, een burgemeester, een lector en een ex-militair. Geen enkele arbeider, geen enkele lagere employé.

Het Algemeen Bestuur van het P.v.d.A.-gewest Amsterdam telt 15 leden, van wie tien academici en drie studenten. Bij de kandidaatstelling werd één man nadrukkelijk als arbeider naar voren geschoven. Algemeen enthousiasme, maar helaas! De man werkte inderdaad in een fabriek,

na echter eerst zijn studie te hebben voltooid."

In de partijraad van de P.v.d.A., groot 126 leden, behoren 16 tot de groepjes die Vuijsje als „nieuwe vrijgestelden" typeert, mensen werkzaam in het Wetenschap-pelijk onderwijs en de welzijns-sector. Een groter deel van de leden oefent een beroep uit dat minder aan de strikte definitie van „Nieuwe Vrijgestelde" voldoet: 23 van de honderd omtrent wie Vuijsje inlichtingen verkreeg bekleden een hogere ambtelijke „beleidsfunctie", 25 zijn werkzaam bij het onderwijs. Verder 4 journalisten, 4 welzijnswerkers, 2 studenten, 3 beoefenaars van het vrije beroep, één wethouder en twee „oude vrijgestelden" (van de vakbonden). 15 leden kunnen tot de „middengroep" gerekend worden (middellbare employé's, één zelfstandige en één beroeps-militair). Verder 9 huisvrouwen. En ten slotte 3 lagere employé's en 9 arbeiders.

Door deze élitaire linkse groep wordt de P.v.d.A. bestuurd. We weten hoe deze partijraad zich te

genover de P.v.d.A.-fractie opstelde.

3. Ik noem verder de C.P.N.

a. In de eerste plaats wijs ik op de situatie in de V.U. zoals ik die beschreef in mijn artikel onder de titel „De Waarheid" juicht". Die artikelen zijn overgenomen in de „V.U.-knipselnieuws". En zijn dus aan alle V.U.-prominenten bekend. Ik kreeg geen reacties waarin verklaard werd dat ik onjuiste dingen had geschreven, wel waarderende.

b. In „Trouw" stond onlangs in een artikel van P. L. van Enk waarin hij schreef over de grote invloed van de communisten in de moderne vakbeweging. Hij schreef letterlijk: „De C.P.N. heeft in haar agitatie tegen het matigings-beleid een invloed uitgeoefend die ver uitgaat boven wat haar, gemeten naar ledental en kiezers-aanhang, zou toekomen. Maar door onvermoeibare actie op vergaderingen van vakbondsafdelingen werden communisten de lauwe, ongeïnteresseerde meerderheid veruit de baas.

Het schijnt dat vakbondsbestuurders op bijeenkomsten van verschillende Amsterdamse afdelingen steeds weer dezelfde groep C.P.N.-ers zagen binnenkomen om de meningsvorming naar zijn hand te zetten. De opzet kon slechts met succes bestreden worden door voortaan de afdelingsvergadering op één en dezelfde avond te laten houden."

Sinds 1971 kunnen namelijk C.P.N.-leden lid van het N.V.V. worden! Ze hebben er daarin plezier van beleefd!

Men merkt dat de communisten eenzelfde tactiek als zij in de V.U. in praktijk brengen ook in de vakbeweging toepassen. En met succes!

c. Ik wijs voorts op de stakingen van enkele jaren geleden in de strokartonfabrieken in Groningen en in de havens van Rotterdam. Die werden buiten de vakverenigingen om door communisten georganiseerd. En van armoet moesten de vakbonden daar min of meer achter aan lopen.

(wordt vervolgd)

P. C. van Wijk - Zaltbommel

Terloops...

JEUGD EN SEKSUALITEIT

IV

Wat weten we van de liefde?

In het weekblad Intermediair verscheen op 4 november 1977 een eerste artikel in een serie over liefdesrelaties. De titel is: Wat weten we van de liefde?

Wat weten we ervan? Wat weten de mensen van wetenschap ervan? Daar gaat dit artikel ook over. Sinds ongeveer 40 jaar worden er gegevens verzameld over „beleving van de liefde", zoals men dat noemt. Sociologen en psychologen verdiepen zich in het gedrag van mensen en proberen conclusies te trekken uit de opvattingen van mensen. *Beleving van de liefde* wordt in dergelijke onderzoeken vaak beperkt tot *beleving van de seksualiteit* en deze seksualiteitsbeleving wordt dan meestal weer beperkt tot de *lichamelijke beleving*, die in veel gevallen weinig of niets met liefde te maken heeft.

In Amerika publiceerde Alfred Kinsey in 1948 een eerste rapport, terwijl in ons land in 1968 een uitgebreide enquête werd gehouden op initiatief van het weekblad Margriet. Ongeveer 1300 volwassenen en jongeren werden ondervraagd en de resultaten werden gepubliceerd in het boekje *Sex in Nederland*. Het in 1967 opgerichte Nederlands Instituut voor Sociaal Seksuologisch Onderzoek (NISSO) heeft de laatste tien jaren een flink aantal onderzoeken verricht, waarvan de resultaten in rapporten zijn vastgelegd.

In kerkelijke kringen is men over het algemeen wat terughoudend tegenover dergelijke

onderzoeken. Ook in onze eigen kring is er weinig (te weinig!) kennis genomen van de resultaten.

Toch kunnen dergelijke onderzoeken ons helpen om er achter te komen *hoe men denkt en wat men doet*. Dat is belangrijk, vooral omdat beoordelingen en meningen zich sterk wijzigen. Opvattingen en gedrag in eigen kring worden mede beïnvloed door veranderingen om ons heen, ondergaan van deze veranderingen een duidelijke invloed. Er wordt vaak gesproken over de toenemende secularisatie, verwereldlijking, maar te weinig wordt concreet nagegaan waarin die secularisatie nu precies tot uiting komt. Het té algemeen spreken hierover heeft tot gevolg dat over de eigenlijke vragen en ontwikkelingen wordt heengelopen. *Als de ouders niet verder komen dan wat algemeen praten over verwereldlijking, moeten ze niet vreemd opkijken als de jongeren op bepaalde punten aan het verwereldlijken zijn zonder dat in de gaten te hebben.*

Prof. G. A. Kooy wijst er in zijn boek „Seksualiteit, huwelijk en gezin in Nederland" (1975) op, dat „in het katholieke zowel als het orthodox-protestantse kamp... binnenkerkelijke secularisatie in enorm hoog tempo" heeft plaatsgevonden, waardoor traditionele opvattingen over seksualiteit snel hun gelding voor velen hebben verloren. Kooy voegt hieraan toe: „Zij behoudt haar gelding slechts onverkort voor kleine restgroepen, die zich tijdens verkiezingen vooral manifesteren als aanhang van een SGP, een GPV of van een dissidente katholieke partij met weinig werfkracht". Kooy denkt hier duidelijk ook aan vrijgemaakten. Het is de vraag of hij helemaal gelijk heeft. Het zou wel eens zó kunnen zijn dat de traditionele opvattingen ook in vrijgemaakte kringen (binnen of buiten verband maakt m.i. geen verschil) sterk aan het veranderen zijn ook al wordt dat nog niet hardop gezegd.

Enkele voorbeelden

Een paar voorbeelden kunnen dit wellicht wat duidelijker maken. In juni van dit jaar verscheen het boek „Het waardepatroon van

de nederlandse bevolking" van Pieter Brandsma, waarin hij de resultaten bespreekt van een door hem in 1969 ingesteld onderzoek. Hierbij werden o.a. enkele vragen gesteld inzake seksualiteit. Hieronder worden de vragen opgenomen met de antwoorden van 168 gereformeerden die o.a. aan het onderzoek deelnamen (gereformeerden is hier een verzamelwoord).

Het vertonen van naakt in films is in	geheel mee eens	70
het algemeen verwerpelijk.	me e e n s	38
	weet niet	13
	niet mee eens	38
	helemaal niet mee eens	9
Er wordt veel te vrij en open over seksualiteit gesproken.	geheel mee eens	37
	me e e n s	48
	weet niet	14
	niet mee eens	53
	helemaal niet meer eens	16
Sexueel verkeer vóór het huwelijk is immoreel.	geheel mee eens	42
	me e e n s	32
	weet niet	30
	niet mee eens	48
	helemaal niet mee eens	16

Wat de eerste vraag betreft: 64% vindt dat het vertonen van naakt in film verwerpelijk is; dit was in 1969, maar in 1977 vindt slechts 42% van onze eigen jongelui het bloot op de televisie afkeurenswaardig (uitslag eigen enquête).

In 1969 vond 50% van de ondervraagden, dat er veel te vrij en open over seksualiteit wordt gesproken, maar de jongelui van 1977 hebben juist een grote behoefte aan openheid. Sexueel verkeer werd in 1969 door 44% als immoreel gezien, maar in 1977 verklaart 39% van onze eigen jongelui dat geslachts-gemeenschap voor het huwelijk is te veroordelen, terwijl 61% het met deze stelling niet eens is of verklaart geen mening te hebben. Deze cijfers laten duidelijk zien, dat er nogal wat veranderingen zijn opgetreden in het denken over seksuele beleving. Veranderingen waar we niet met een grote boog om heen moeten lopen. Struisvogelpolitiek heeft nog nooit een christelijke meningsvorming bevorderd.

Kerknieuws

Aangenomen naar Hengelo (Ov.): Kandidaat W. Louwerse te Apeldoorn.

Beroepen te Arnhem: Ds A. H. Algra te Sliedrecht.

Kerkdiensten Wageningen — Met ingang van de maand december 1977 wordt de ochtenddienst met één kwartier vervroegd, van 9.00 uur naar 8.45 uur.

Brief-zonder-omslag — Zo betitelt Ds H. van Tongeren te Maassluis het epistel, dat hij met het opschrift: „...ALS EEN OPEN WONDE” publiek gericht heeft aan het adres van Prof. J. Kamphuis te Kampen. Het novembernummer van het blad: „Saamhorig” wordt er geheel mee gevuld.

Nieuws uit breder kring

Leeuwarden — De hervormde gemeente gaat het aantal wijken terugbrengen van zeven tot vier, elk met een eigen kerk. Daarnaast komt er rond de grote kerk een city-pastoraat. In zes jaar is het aantal hervormden in Leeuwarden teruggelopen van bijna 17.000 tot even boven de 10.000.

New York — De Amerikaanse kerken lijken de teruggang van de laatste tien jaar tot staan te hebben gebracht. De belangrijkste kerken signaleren geen daling van hun ledentallen meer. De theologische faculteiten hebben vorig jaar zelfs een record aantal studenten ingeschreven: meer dan 43.000. Volgens het onderzoeksbureau Gallup heeft het wekelijkse kerkbezoek (49 procent in 1958, 40 procent in het begin van de jaren zeventig) zich weer hersteld tot 42 procent. Van de Amerikanen is 62 procent bij een christelijke kerk aangesloten.

VERKLARING STICHTING NEDERLAND I.C.C.C.

In verband met de moeilijkheden, gerezend rond het bureau en het werk van de I.C.C.C. in Nederland, vanuit het internationaal secretariaat, gevestigd te De Bilt, heeft in overleg met Stichting Nederland I.C.C.C. de navolgende Commissie zich belast met een uit te voeren onderzoek, en uit te brengen advies.

Die Commissie werd samengesteld uit de volgende leden:

Drs A. W. Overwater, President Directeur van Bührman-Tetterode N.V.
Prof. Dr A. Troost, Hoogleraar Ethiek aan de Vrije Universiteit.
Ds Jac. de Vries, Hervormd Predikant te Scheveningen.

Die Commissie had zich tot taak gesteld:

1. Een bijdrage te leveren om het vertrouwen in het werk van de I.C.C.C. in de breedste zin bij het christelijk volksdeel in ons land te herstellen, zodat de daartoe benodigde gelden weer verworven kunnen worden, res-

pectievelijk op goede gronden kan worden aanbevolen dat deze weer geschonken worden.

2. Een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid van algehele of gedeeltelijke rehabilitatie van diverse betrokken personen en instanties die in opspraak zijn gekomen.

Overigens nam de Commissie tevens op zich te adviseren omtrent de structurele werkwijze en rechtspersoon van het internationaal secretariaat van de I.C.C.C., en de samenwerkingsverhouding tussen dit bureau en de Stichting Nederland I.C.C.C.

Ofschoon de Commissie haar werkzaamheden nog niet ten volle heeft voltooid, heeft zij over haar eerste taakstelling inmiddels een interimrapport uitgebracht aan de Stichting, en is de Commissie bereid daarover een publieke verklaring af te leggen.

De verklaring van de Commissie is:

„Mede met behulp van het accountantsbureau Klynveld, Kraayenhof & Co. — welk bureau reeds van de Algemeen Secretaris der I.C.C.C. opdracht tot onderzoek had ontvangen, en welk bureau tevens contact heeft opgenomen met het Amerikaanse accountantsbureau Donald M. Norbury C.P.A. te Millville, (N.J.), dat in Amerika is belast met rapportage over het gevoerde financiële beheer van de President van de I.C.C.C. en van het bureau van International Christian Relief, beide te Collingswood, (N.J.) — heeft de Commissie een uitvoerig onderzoek ingesteld naar beweerd, respectievelijk gesuggereerde, en mogelijke frauduleuze handelingen.

De conclusie van de Commissie welke wordt ondersteund door de bevindingen van het onderzoek, neergelegd in de rapporten van het eerstgenoemde accountantskantoor — is deze, dat van frauduleuze handelingen — aan de ene of andere zijde — niets gebleken is, en vooronderstellingen dienaangaande kennelijk niet zijn gegrond; dienovereenkomstig dienen de in opspraak gebrachte betrokken personen c.q. instanties algeheel te worden gerehabiliteerd.

Wel is bij dit onderzoek aan het licht getreden, dat zowel de financiële administratie, als de betrokken verschillende organisatiestructuren niet in overeenstemming waren met de eisen, die heden ten dage aan een snel groeiende organisatie moeten worden gesteld, en aan de daaraan verbonden arbeid, waarbij zoveel activiteiten, personen, organisaties en geldmiddelen betrokken zijn als bij het werk van het kantoor der I.C.C.C. te De Bilt.

De gebreken, die in dit opzicht aan het licht zijn getreden, hebben het mogelijk gemaakt, dat er financiële handelingen zijn verricht, die gemakkelijk konden worden gekwalificeerd als weliswaar geen onrechtmatigheden, maar dan toch als „onregelmatigheden”, waarvan de betrokkenen elkander hebben beschuldigd. Een en ander heeft daardoor de interne samenwerkingsverhoudingen diepgaand verstoord.

De Commissie is dan ook van oordeel, dat een ingrijpende reorganisatie nood-

zakelijk is. Belangrijke vorderingen in dit opzicht reeds gemaakt door de oprichting van een aparte „Stichting De Ondergrondse Kerk”, waarvan een apart bestuur, los van de I.C.C.C. leiding gaat geven.

Het is de Commissie duidelijk geworden, dat de hulpverlening in het kader van de Internationale Christelijke Handreiking een belangrijk deel van het eigen werk der I.C.C.C. zal blijven.

De Commissie acht het noodzakelijk dat ook dit werk voortaan door een bestuur deskundig wordt begeleid. Over de juridische vormgeving daaraan is het beraad nog gaande en ter zijner tijd zal in het eindrapport van de Commissie het resultaat worden vermeld.

Inmiddels is de controle en de begeleiding van het financiële beheer, alsmede de reorganisatie op het bureau, in die mate gevorderd, dat de Commissie met overtuiging kan mededelen, dat het thans weer volkomen verantwoord is aan het bureau van de I.C.C.C. te De Bilt giften en legaten te doen toekomen voor het werk van de I.C.C.C. en voor de vele projecten en fondsen die ten goede komen aan noodlijdende en/of vervolgd christenen.

Aldus rapporteerde voormelde Commissie d.d. 1 september 1977.

Het Bestuur van Nederland I.C.C.C. verleent gaarne zijn instemming met bovenstaande verklaring, nadat het meer gedetailleerd door de Commissie op de hoogte is gesteld van haar bevindingen. Ons Stichtingsbestuur is van mening dat door het werk van deze Commissie een belangrijke bijdrage is geleverd ter opklaring van zaken, die openbaar in discussie zijn gekomen, en een zeker voorbehoud leken te rechtvaardigen.

Dat voorbehoud wil het Stichtingsbestuur door deze verklaring uitdrukkelijk opheffen, en het verzoekt alle kerkelijke instellingen, organen en personen, die zich eerder door gift of anderszins tot het I.C.C.C.-werk betrokken hebben gevoeld, hun vertrouwensrelatie te herstellen, en het daarmee verbonden werk als voorheen opnieuw en met alle middelen te ondersteunen.

Met vrijmoedigheid roept ons Bestuur de lezers van bovenstaande verklaring op de betrokkenen, voorzover in opspraak gebracht, te beschouwen als te zijn gerehabiliteerd.

Aldus verklaart het Bestuur van de Stichting Nederland I.C.C.C. op 28 september 1977 in verbadering bijeen,

de aanwezige bestuursleden:

Ds J. H. Velema, voorzitter

Ds R. Akkerman

H. J. Manhave

Ds J. Meester

Ds Joh. Verwelius

Ds J. Westerink

Mededelingen

„Als tot verstandigen gesproken”

In „Opbouw” schreef ik de laatste jaren wekelijks een kort artikel onder de titel „Pastorale notities”: geen meditatie, geen stichtelijke overdenkingen, geen theologische verhandelingen, maar eenvoudigweg pastoraal bedoelde aantekeningen en opmerkingen. Raadgevend, on-

derrichtend, waarschuwend, bemoedigend, al naar gelang van het onderwerp dat ter sprake werd gebracht.

Van verschillende kanten werd er bij mij op aangedrongen een reeks van deze artikelen in boekvorm uit te geven. Gevolg gevend aan deze aanmoediging vond ik de uitgeverij Wytse Benedictus te Hilversum bereid de uitgave te verzorgen. Zo verscheen deze maand het boek „Als tot verstandigen gesproken”, een honderdtal artikelen, gerubriceerd onder een zestal hoofdstukjes: Omgang met de bijbel — Geloof en godsdienstigheden — Kerk en gemeenschap — Intermenselijke verhoudingen — Christelijke levenswandel — De weg der verwachting.

De inhoud kan dienen als dagboek-lectuur, als uitgangspunt voor gesprekskringen, als evangelisatiemiddel, als aanbod op een christelijke boekentafel.

Mijn wens bij deze uitgave is, dat het geschrevene weerklank moge vinden bij allen, die verstand ontvingen om naar de wijsheid van Gods Woord te luisteren. Daarbij denk ik aan wat de apostel Paulus in een van zijn brieven schreef (1 Cor. 10:15): „Ik spreek tot verstandige mensen; beoordeelt dan zelf wat ik zeggen ga”.

Ik meen hiermee de titel van mijn boek genoegzaam te hebben verklaard.

Het boek is vanaf heden bij uw boekhandelaar verkrijgbaar. Ook rechtstreeks bestelbaar bij de uitgeverij Wytse Benedictus, antwoordnummer 1000, Hilversum (geen postzegel nodig).

B. Telder, Bilthoven

„Uw handen hebben mij gemaakt en toebereid.

Geef mij verstand, opdat ik Uw geboden lere.”

Ps. 119:73

Wij zijn blij met de komst van

RICHARD ERIC

Ds en Mevrouw

N. Cornelisse

Zwijndrecht, 12 november 1977

Bosch 30

Heden is ontslapen, om met Christus te zijn, mijn vrouw, onze moeder en grootmoeder,

onze allerliefste

Jenny Geertruida

Bosch-Willemsen

Uit aller naam:

J. Bosch

Amstelveen, 19 november 1977

Camera Obscuralaan 396

De begrafenis heeft inmiddels plaats gevonden.

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker; Drs H. de Jong; Mr. dr J. Meulink; D. W. L. Milo; Ds E. R. Postma; Ds H. Smit

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller, Riouwstraat 59, 1521 SC - Wormerveer
Tel. 075-282589.

Adres voor de rubriek Kerknieuws:

Ds O. Mooiweer, Volksparksingel 45, Enschede, tel. 053-310259

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”, Nooitgedacht 3, Zeist, tel. 03404 - 12452.

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementenadministratie:

Kon. Wilhelminalaan 38, Leersum, tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 39,— per jaar of f 20,— per halfjaar.

Buitenland f 45,— per jaar of f 60,— per luchtpost.
Giro 40 49 45.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 dec. eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.